

Monitoring van het milieu in beschermde natuur

Natuur onder druk

De natuur in Vlaanderen ligt aan het infuus. Dat toont alvast het jongste milieuraapport van de Europese Commissie (2022) aan. Maar liefst 95 procent van onze Europese beschermde habitats uit het Natura2000-netwerk staat er niet goed voor, of bevindt zich 'in een ongunstige staat van instandhouding'. Toch moet de staat van alle habitattypen tegen 2030 gunstig scoren of ten minste verbeteren. Om de kwaliteit van de natuur in Vlaanderen te verbeteren, moeten we de oorzaak of oorzaken van die ongunstige staat achterhalen. Milieudrukken, veroorzaakt door menselijke activiteiten zoals landbouw, verkeer en industrie, kunnen een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van natuur. Vermesting, verzuring, verdroging, verontreiniging en klimaatverandering zijn hiervan enkele voorbeelden.

Mechelse Heide - een van de Natura2000-gebieden in Vlaanderen (foto Yves Adams – Vildaphoto)

Milieudrukken in kaart brengen: Meetnetten Natuurlijk Milieu

Om de milieudrukken in kaart te brengen die verantwoordelijk zijn voor de slechte staat van de natuur, ontwikkelen we de Meetnetten Natuurlijk Milieu. Hiermee zullen we de kwaliteit van het milieu monitoren in Europees beschermde natuur (de Natura2000 habitattypes, zoals voedselarme zwak gebufferde vennen) en in de biotopen die voor Vlaanderen biologisch waardevol zijn (de regionaal belangrijke biotopen, zoals dotterbloemgraslanden). Door te meten op lange termijn, kunnen we opvolgen hoe milieudrukken veranderen in de tijd en proberen we ook te voorspellen wat de toekomst ons kan brengen. De Meetnetten Natuurlijk Milieu zijn volop in ontwikkeling en het MBAG ondersteunt de verdere voorbereiding ervan. Met het MBAG willen we inzicht krijgen in de druk op natuur ten gevolge van onder andere landbouw.

Kalkense meersen - dotterbloemgrasland met echte koekoeksbloem in bloei (foto Yves Adams – Vildaphoto)

Van meetnetten tot rapportage

De Meetnetten Natuurlijk Milieu omvatten een dertigtal meetnetten. Een meetnet kan worden beschouwd als een set van meetpunten waar hetzelfde wordt gemeten. In elk meetnet wordt een milieudruk opgevolgd in een specifiek deel van het milieu, zoals de bodem, het grondwater, het oppervlaktewater en de lucht. We starten de meetnetten één voor één op en zetten eerst in op de meetnetten voor vermessing en verdroging.

Hoe de meetnetten er concreet zullen uitzien - hoe, wat, waar, wanneer we meten - staat beschreven in meetplannen. Kortweg komt het erop neer dat over heel Vlaanderen locaties van habitattypes en regionaal belangrijke biotopen willekeurig worden gekozen. Deze locaties worden één voor één bezocht door terreinmedewerkers. Zij zullen ter plaatse meten en stalen nemen van grondwater, oppervlaktewater en bodem. De stalen zullen vervolgens worden geanalyseerd in het laboratorium. Daarna zal een team van onderzoekers aan de slag gaan met de analyse en de rapportage van de gegevens.

Jo Paquet neemt stalen van oppervlaktewater in het Turnhouts Vennengebied (foto INBO)

Meten is weten en... beschermen?

De Meetnetten Natuurlijk Milieu zullen ons leren hoe het is gesteld met de kwaliteit van het natuurlijk milieu in Vlaanderen. Door de gegevens over milieukwaliteit te combineren met de gegevens van de biotische kwaliteit, zullen we te weten welke milieudrukken een obstakel vormen voor het bereiken van een gunstige staat. We zullen ook testen of de huidige milieukwaliteit voldoet voor het goed functioneren van de habitats en biotopen. Staat het grondwater te laag, is de ammoniumconcentratie in het oppervlaktewater te hoog of is de fosfaatconcentratie in de bodem te hoog? Al deze informatie maakt het mogelijk om het natuurbeleid te ondersteunen zodat de staat van de natuur verbetert. Op langere termijn kunnen we zien of inspanningen die Vlaanderen levert om de milieudruk op natuur te verminderen en onze habitats in goede toestand te krijgen ook effectief vruchten afwerpen.

Onderzoek van bodemstalen in het laboratorium van het INBO (foto Yves Adams - Vildaphoto)